

Text jako událost

Máme-li před sebou text, je to vlastně výzva pro nás, abych jej přečetli a abychom mu porozuměli. Nejlépe to je vidět, když je nalezen nějaký starý záznam na hliněných tabulkách, na papyru, vytesaný nebo vyškrabaný do skály nebo kusu kamene apod., a zvláště když jde o neznámý jazyk. Ovšem podobnou výzvou je také, když jsme někým osloveni. V jednom případě něco vidíme (event. hmatáme), v druhém něco slyšíme. Je to jen naše chyba, když chápeme jako výzvu k porozumění to, co vidíme nebo slyšíme v přírodě? Známe z vlastní zkušenosti i ze zkušenosti s druhými lidmi, že v některých případech nám nebo druhým chybí ochota naslouchat a připravenost porozumět, i když dobře víme, že jsme osloveni lidmi. (Dnes už zase někteří lidé nechtějí naslouchat, když někdo v televizi, rozhlasu nebo i na úřadě apod. mluví slovensky; na Slovensku je zase někdy maďarština, slyšená na veřejnosti, chápána jako provokace. Naši předkové nebyli ochotni naslouchat němčině a ty, kdo německy mluvili označovali za „němé“; kdysi dávno zase Řekové označovali lidi, kteří mluvili jinak než řecky, za „koktavé“, barbaroi.) Není přesvědčení moderního evropského člověka, že „příroda“ nemluví, že nás nemůže oslovit a že je dokonce „mrtvá“ (pouhá „věc“, „předmět“, „res extensa“, stroj apod., jen dokladem podobné nechuti naslouchat a rozumět? V jistém smyslu lze říci, že vynález písma, tj. psaní a čtení, nutně vyvolával otázky podobného charakteru: není také to, co se děje v přírodě (třeba ne vše, ale jen něco), čímsi jako sdělením, jako vypravováním, eventuálně textem? Rádl navrhoval, abychom v nějakém podobném smyslu naslouchali a chtěli porozumět třeba i velkému zemětřesení. To je něco jiného než jakýsi estetický požitek, který se nás zmocňuje třeba při pohledu na krajinu nebo na ranní či večerní červánky apod. Zemětřesení je děj, je to proces v čase, událost: nejde tu o porozumění procesům probíhajícím kilometry pod povrchem zemským, o rozpoznávání zlomů v zemské kůře, driftu kontinentů atd. – to je všem převáděno stále na pouhé „věci“, pouhé „objekty“, jakoby vyňaté z času a prostoru a vykládané prostě schematy. Rozumět přírodnímu ději jako události je stejně důležité, jako vědět, že text nemůžeme redukovat na skupiny napsaných nebo vytištěných znaků/písmen.

(Písek, 060910-1.)